

Széchenyire emlékeztek Nagycenken és az Akadémiai Emlékerdőben

24 éve hagyomány, hogy az Akadémia alapításának évfordulója alkalmából a Magyar Tudományos Akadémia elnöke és kísérete Nagycenkre és Sopronpusztára utazik, hogy tiszteletet tegye Széchenyi István sírjánál, és hogy megemlékezzen az Akadémia alapításáról. Ez a program az MTA által évente szervezett novemberi „Tudomány Ünnepe” rendezvények bevezetője, amelyről Lapunk gyakran beszámol, mert a hagyományt erdész elődeink, Barátossy Gábor és Solymos Rezső kezdeményezték (Pápai 2000).

Idén a megemlékezés napja október 31-ére esett. Az Akadémia elnöke, Freund Tamás neurobiológus a nagycenki Széchenyi Mauzóleumban tartott nyitóbeszédét Cholnoky Jenő geográfus, az Akadémia egykori tagja idézetével kezdte: „Azért indulok el mindig egy nagy útra, hogy bennem is elinduljon valami...”

Freund Tamás, az MTA elnöke a nagycenki Széchenyi Mauzóleum kápolnájában tartotta ünnepi beszédét

Kiemelte, hogy „Széchenyi is sokat utazott, és hazajött, hogy elindítson valamit a nemzetben is. Széchenyi nem másolni akart. Hanem ültetni, hogy amit ültetett, az utána a maga élő erejéből növekedjen és bontakozzon ki. Sok minden, amelynek létrejöttét Széchenyi István kezdeményezte, ma is él. Él legnagyobb jelentőségű tetteként, a Magyar Tudományos Akadémia, amely jövőre ünnepi alapításának kétszáz éves jubileumát. A 2025-ös ünnepi évhez közeledve itt, Széchenyi sírjánál állva arra hívom Önöket, hogy munkánkkal legyünk méltók alapítónk szelleméhez, és a lehető legszelebb körben segítsük a tudománybarát társadalom építését.”

A nagycenki Mauzóleum kriptájában történt koszorúzások után az ünneplők a sopronpusztai Akadémiai Emlékerdőt keresték fel. Itt a Soproni Egyetem képviselőiben Bartha Dénes professzor köszöntötte Freund Tamás MTA elnököt és a megjelenteket. Köszöntője kitért az Emlékerdő fasorait alkotó kislevelű hársak szimbolikájára, amelyet az alábbiakban változtatás nélkül közlünk.

„Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Ünneplő Közösség! A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Tudományos Bizottsága nevében tisztelettel köszöntöm a megjelenteket az Akadémiai Emlékerdőnél!

Csaknem negyed évszázada ezen a helyen is emlékezünk arra, hogy egy példamutató mecénás, a hazájáért aggódó és tenni akaró gróf Széchenyi István birtokainak egyévi jövedelmét ajánlotta fel a pozsonyi diéta kerületi ülésén egy létesítendő Tudós Társaság céljára. Az Akadémiai Emlékerdő gondolatát 24 évvel ezelőtt karolta fel Solymos Rezső Széchenyi-díjas erdész akadémikus, akinek kezdeményezésére 2000-ben – a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 175. évfordulóján – elültetésre került az első 175 hársfa. Azóta minden évben elzarándokolunk ide, hogy újabb és újabb fák telepítésével emlékezzünk a magyar nyelv ápolása és a magyar tudományosság művelése szempontjából oly kiemelkedő jelentőségű, a mai napig is párját ritkító tetről.

Az Akadémiai Emlékerdő felépítése sajátos, nem mondható szokványosnak. A kislevelű hársakból álló fasorok legyezőszerűen nyílnak, ezzel is hirdetik a tudomány nyitottságát, világot átfogó és az emberiséget szolgáló szerepét, nemzetközi jellegét.

Az alakzat kezdőpontja egy történelmi jelentőségű helyre, a vasfüggönyön ütött határátkelőre és ezáltal arra a Nyugatra mutat, amely gróf Széchenyi István gondolkodását és cselekedeteit alapvetően befolyásolta, akinek munkásságát szenvedélyesen áthatotta a nyugattól való tanulás, az Európához tartozás iránti vágy.

A mérnöki módon megtervezett Emlékerdő helyének kiválasztása kapcsolódik Széchenyi szellemiségéhez, aki szerint „Ki fákat ültet, előre tudhatja hihetőleg, mily növények lehet s lenni fog, ha azon helyet, hova ülteti, előbb gondosan megvizsgálja. Így a nemzetek növényét, kifejlődését s életük hosszát is néminemű igazsággal előre jövendölhetni, ha alapjuk vagy szellemek miségét szorgalommal nyomozzuk, s azt átlátni lelki erőnk megengedi – vagy inkább, ha testi gyáva létünk lelkünk tehetségét nem gátolja.”

De miért is kislevelű hársakból létesült az Akadémiai Emlékerdő, miért ezt a fafajt választották? A germánok és a szlávok által szent faként tisztelt hársak a magyar történelemben is jelentős szereppel bírnak. Az urali őshazában eleink már ismerték a sok száz évet megérett kislevelű hársat, aminek fáját faragásra, hánccsát kötözésre, virágát gyógyításra használták. Itt, a Kárpát-medencében ez a hársfaj a reneszánsz és a barokk kor jellemző fafaja volt a kertépítészetben. Az első fasort Mátyás király visegrádi palotakertjében is kislevelű hársakból ültették. Ettől kezdve a hársfasor a magyarságnak is kedvence lett, a későbbi századokban, különösen a 17. és 18. században egyre hosszabb és hosszabb hársfasorokkal találkozhattunk szerte az országban. I. Rákóczi György épp olyan szívesen üldögélt száz hársfából telepített zborói fasora alatt, mint Mátyás király Visegrádon, leveleit is e hársaktól indítva keltezte: „Datum Zboroviae sub centum tiliis”. II. Rákóczi Ferenc – elődje példáján, a hársak iránti tiszteletből – szintén hasonlóképpen datálta leveleit: „Datum sub tilia nostra Bajmociensis”. A Moson megyei Köpcsény Eszterházy-kastélyparkjában, a Lippay György által létesített pozsonyi érsekkert-

ben vagy a Bánffy család régi fészke-
ben, a bonchidai kastély parkjában
található hársfasorokon túl számunk-
ra a legfontosabb a nagyecenki kastély
bejárata elől induló, az 1750-es évek
középe táján mintegy 600 hársfából
gróf Széchenyi Antal felesége, Barkó-
czy Zsuzsanna által ültetett kettős
fasor, az allée vert tipikus példája. E
fasor történelmi jelentőségére Kaán
Károly erdész akadémikus hívta fel a
figyelmet, miszerint „amely mellett
nem egyszer baladt el a bazája sorsa
fölött való tépelődéseivel és maró
gondjával gróf Széchenyi István, a
legnagyobb magyar”. Az önmarcan-
goló, de hazájáért mindenképpen
tenni akaró gróf elképzeléseinek
megvalósulásában, ha esetenként bi-
zonytalan is volt, azért folyvást biz-
tatta magát: „A' kiseded Makkbul, ha
nem romlott, idővel termő Tölgyfa
lessz, csak senki el ne gázolja.”

Tisztelt Ünneplő Közösség! 1825.
november 3-án Fertőszentmiklós
szülőtte, Felsőbükki Nagy Pál, a rendi
ellenzékiesség vezéralakja tartotta azt a beszédet, amely gróf
Széchenyi Istvánt nevezetes felajánlására ösztönözte. De
Széchenyit elgondolásaiban, tetteiben egy neves férfiaktól
álló baráti kör is támogatta, többek között gróf Dessewffy
József, gróf Andrássy György, Vay Ábrahám, gróf Károlyi
György, gróf Esterházy Mihály, báró Wesselényi Miklós és az
Akadémia későbbi elnöke, Teleki József.

Viszont nem szokás megemlíteni, hogy a gróf mögött állt
még valaki, aki alapvetően befolyásolta elhatározásait, csele-
kedeteit, tetteit. Ő gróf Seilern Crescence, a rajongva vágyott
hitves, akinek Széchenyi 1825. október 22-én ezt írta: „Őn
már eddig jobb emberré tett; ó, bár csak egyszer honfi- és
embertársaimnak igaz szolgálatot tehetnék ... az az Ön műve

Bartha Dénes professor, az MTA Erdészeti
Tudományos Bizottságának elnöke emlék-
beszédét tartja. A báltérben az Emlékerdő
hársfái láthatók

volna.” S nem egészen két hét múlva
megtörténik a nemes felajánlás a Tudós
Társaság létesítése céljára. E gesztus egy-
aránt szólt a hitvesnek és a nemzetnek!

A feleség, Széchenyi szíve választotta
is kivette részét az ország szépítésében,
fásításában. A Jelenkor folyóirat 1846. évi
márciusi számában az alábbi tudósítás ol-
vasható: „Míg Széchenyi gróf fáradoz a
nagy kezdet valószínűsítése körül, azalatt neje
Pesten az első fáját ülteti be az új közséta-
térnek, mellynek alapítója ugyanazon di-
cséretes magyar: tett és szó embere. Azon
pillanatban midőn mártius 3-kán, a' gróf-
nő a' fát ezen szóval: virulj! a' földbe ültet
mozsárdurrogások rázták meg a léget 's
hangos népörömkialtozás zendült meg.” A
Szabadság téren, az első pesti sétatér
történt faültetés emléket ma díszkút őrzi,
azzal az egyszavas felirattal, amelyet a
most elültetésre kerülő 199. hársfának, a
majd' kétszáz esztendő Magyar Tudomá-
nyos Akadémiának és évezredes nemze-
tünknek is kívánhatunk: *Virulj!*”

Az üdvözlő beszéd és Erdei Anna MTA főtitkárhelyettes
köszöntője után az intézmények képviselői közösen elül-
tették a TÁEG Zrt. által gondozott Emlékerdő 199. hársfá-
ját, a fasor-sugár végén. A következő, 2025-ben elülteten-
dő kétszázadik emlékfá egy új hársfa-sugarat nyit majd
meg, kitűzve a jövő reményeit...

Mátyás Csaba
Fotó: **Pluzsik Tamás**

Irodalom

Pápai Gábor 2000: A Magyar Tudományos Akadémia jubileumán.
Erdészeti Lapok CXXXV, 11: 339.

Az Akadémiai Emlékerdő 199. hársfájának elültetése (balról jobbra): Sándor Gyula vezérigazgató (TÁEG ZRT.), prof. Fábián Attila rektor (SoE), prof. Freund Tamás elnök (MTA), prof. Mátyás Csaba akadémikus, prof. Faragó Sándor akadémikus, prof. Bartha Dénes elnök (MTA ETB), Erdei Anna főtitkárhelyettes (MTA)